

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд,
за присъждане на образователна и научна степен „доктор” в
област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт,
професионално направление 7.6 Спорт.

Автор: Тодор Минков Тодоров

Тема:

**„МЕТОДИКА ЗА ФИЗИЧЕСКА ПОДГОТОВКА НА
РАБОТЕЩИ ЧРЕЗ ВЪЖЕН ДОСТЪП”**

Рецензент: проф. Валентин Гърков, доктор

Тодор Тодоров е роден на 7-ми октомври 1962 г. в Перник. През целия си съзнателен живот е бил пряко свързан със спорта и в частност с алпинизма и катеренето. Има забележителни постижения като активно практикуващ алпинист – изкачен осемхилядник, преминаване на едни от най-трудните катерачни маршрути в България и Европа. За времето, в което работи като асистент в Катедра ТАО, Тодоров се справя изключително професионално със служебните си задължения. Включва се активно в катедрените мероприятия и това проличава най-вече в провежданите курсове ТАО. Естествено продължение на интересите му в областта на алпинизма са и неговите научни интереси.

Предоставеният ми за рецензиране дисертационен труд е в обем от 140 страници, онагледен е с 28 фигури, 33 таблици и авторски снимки.

Ползваната литература съдържа 36 източника, от които 18 на кирилица, 7 на латиница и 11 интернет сайта.

В структурно отношение дисертационният труд включва Увод и Четири глави - ГЛАВА ПЪРВА – ПОСТАНОВКА НА ПРОБЛЕМА съдържа 11 подглави. ГЛАВА ВТОРА – ЦЕЛ, ЗАДАЧИ, ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО И МЕТОДИКА ЗА ФИЗИЧЕСКА ПОДГОТОВКА съдържа 7 подглави. ГЛАВА ТРЕТА – РЕЗУЛТАТИ И АНАЛИЗ е със седем подглави. ГЛАВА ЧЕТВЪРТА – ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ.

Трудът съдържа и три приложения – № 1, *Анкетна карта*, № 2, *Таблица за изследване на двигателните качества на работещи с въжен достъп* и № 3, *Описание на упражненията от специализираната методика за физическа подготовка на работещи с въжен достъп*.

Актуалността на поставения проблем, ясно определената цел и конкретно поставените задачи, както и правилната методика на изследване формират предпоставките и достоинства на научния труд на колежата Тодор Тодоров.

ГЛАВА ПЪРВА дисертантът започва с думите: „Важно е да се знае историята на трудовите дейности и да се види откъде и как е започнало всичко.“ Следвайки тази парадигма той ни води през времето, започвайки от около 400 години п.н.е., до наши дни, когато е постулирана и канализирана идеята за „...минималните изисквания за безопасност и здраве на работниците при използване на работно оборудване на работното място и се регламентира работата чрез въжен достъп“ и когато са учредени Industrial Rope Access Trade Association (IRATA) и Асоциация на Работещите по Алпийски Способ (АРАС).

Последователно в 11 подглави авторът проследява основните етапи в появата на нужда от работа във височинни условия със съответни правила за безопасност. Направен е сполучлив опит за „Професиографска характеристика на професиите с използването на технологията въжен

достъп“ (1.3), където са изброени основните области на работа с въжен достъп.

В подглава 1.4. озаглавена „Общата и специфична физическата подготовка на височинните техници – водещ фактор за професионална реализация“, е направен опит за извеждане на основните физически качества за практикуването на работа чрез въжен достъп. Авторът залага на две от основните физически качества – сила (в различни проявления) и издръжливост (обща и специална) и ловкостта, като комплексно двигателно качество.

В следващата подглава 1.5 дисертантът разглежда движенията на тялото при височинна работа от анатомична гледна точка (описателно, без онагледяване).

В подглави 1.7, 1.8 и 1.9 се анализират видовете обучение в сектора и организациите, провеждащи такова у нас - Обучение по системата на АРАС и Обучение по системата на IRATA. Проследени са отделните нива на квалификация и програмите за обучение. Определят се специфичните изисквания към подготовката на работещите чрез въжен достъп и процедурите за оценяване и провеждане на изпити в различните нива.

В 1.10, се прави сполучлив опит за извеждане на основните проблеми в обучението на кадри за работа с въжен достъп.

В подглава 1.11, е изведена Работна хипотеза. В цялост тя отговаря на логическото уравнение „Ако/То“ и отразява основната идея на дисертанта.

ГЛАВА ВТОРА – е претърпяла преформулиране след вътрешната защита и сега е озаглавена: **МЕТОДОЛОГИЯ, МЕТОДИКА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО.**

В тази глава има разминаване в номерацията на подглавите в съдържанието и в текста. „Методологична концепция на изследването – цел, задачи, област, предмет и обект“ в съдържанието е означена с римско 2, а в

текста е като подглава 2.1. Приемам това за недоглеждане от страна на дисертанта.

Подглава 2.1.1. е озаглавена „Методологичната основа на изследването“. Както при вътрешната защита, така и сега не съм сигурен, че тази подглава трябва да я има въобще. По подразбиране всеки дисертационен труд би трябвало да е написан въз основа на философията за познанието или както е поставено в скоби – всеобщото научно знание. Посочените подходи за решаване на конкретни изследователски задачи, както и за „инспектирането“ (каквото и да означава това) на различни концепции са вече конкретизирани и отчасти изяснени. Последното изречение отново завършва с „и др“, което предполага, че са използвани и други подходи, които не са споменати или по мнението на дисертанта не са важни!?

Целта (2.1.2.) на дисертационния труд е определена правилно и е в унисон със заглавието. След направена редакция се е получила тавтология (цитирам: Целта на изследването е изследване...) Според мен от така определената цел е трябвало да отпадне думата „верифициране“ (Установяване, удостоверяване на истината. В образованието под верифициране се разбира прилагането на изпити, контролни задания, курсови задачи, проучвания, инспекции и др). Може би терминът „апробиране“ би бил много по-подходящ!

Изведените 4 задачи в най-общ смисъл удовлетворяват същината на дисертационния труд и спомагат за реализиране на целта.

В подглава 2.1.4. Област, предмет, обект и субект на проучването, отново се появява терминът „психо-физиологични изисквания“, като част от постулираната „Област на изследването“. В дисертационния труд не откриваме нещо по отношение на психологическият щрих от гледна точка на анализ, цел или задачи. Ако дисертантът желае, може да обясни защо?

На фиг. 5, е представено разпределението на изследваните лица (58 лица от мъжки пол) в две групи – Експериментална и Контролна.

Подглава 2.2. Методиката (инструментариума) на изследването, включва комплексна методика, формирана от следните методи:

- ◇ Теоретико-логически методи;
- ◇ Социологически методи;
- ◇ Спортно-педагогически методи;
- ◇ Математико-статистически методи.

Включените нови подглави в дисертацията са 2.2.3. Функционално-анатомичен анализ (за подпомагане решаването на третата задача) и 2.2.4. Спортно-педагогическо наблюдение и оценка, са в следствие забележките при вътрешната защита и го намирам за удачно.

В подглава 2. 3., са представени поотделно методите на изследване на двигателните качества. Описанието на всеки един от използваните методи е достатъчно (ако не и много) подробно и е направено професионално. Това в най-пълна степен се отнася до методите за изследване на двигателните качества, където откривам и един от най-сериозните приноси на дисертанта.

Използваните статистико-математически методи на анализ на резултатите в 2.4., са повече от достатъчни. Използвани са компетентно и спомагат за правилното интерпретиране на резултатите от изследването.

В 2.5., е описана организацията на изследването в периода 2019-2021г.

В 2.6., са изведени основните ограничения и проблеми в изследователската работа на докторанта.

В подглава 2.7., се прави описание на приложената методика за физическа подготовка на работещи чрез въжен достъп. Изведени са три фази (периоди), в рамките на 4 месеца след приключване на активния работен сезон. Подробно е описана тренировъчната програма (упражнения, брой повторения, серии, методически указания и т.н) за всеки един от периодите.

ГЛАВА ТРЕТА – РЕЗУЛТАТИ И АНАЛИЗ

Анализът на резултатите започва с анкетата (3.1), чиято цел е да се установят нагласите и мнението на работещите с въжен достъп по отношение на необходимите двигателни качества при работа и нуждата от добра физическа подготовка. Проведена е с 58 мъже, работещи с въжен достъп. Изследваните лица безспорно определят като най-необходими двигателни качества във височинната работа издръжливостта, силата и ловкостта. Проведеното анкетно проучване ясно показва необходимостта от целенасочена методика за физическа подготовка при работещите с въжен достъп.

Анализът на резултатите от двигателните тестове, включени в изследването (от 3.2 до 3.7), показват недвусмислено, че след проведените занимания по представената иновативна методика, експерименталната група има значимо по-висок прираст в сравнение с контролната. Това се потвърждава и от статистически обработените данни. Без да се впускам в излишен и подробен коментар, тук намирам потвърждение на правилността, на включените в методиката средства и методи на въздействие.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА – ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ. На базата на представената информация и получените резултати са направени 4 извода и са изведени 3 препоръки. Изводите произтичат от основната идея на дисертационния труд и са въз основата на реализираните задачи (може би без втората задача). Изведени са основните положителни ефекти от приложената методика върху качествата, които определят оптимизирането на работния процес при височинни техники.

Трите препоръки са логични и са правилно адресирани до трите страни в подготовката и реализирането на кадрите в работата чрез въжен достъп – работниците (обучаемите), обучаващите и работодателите.

От трите приложения, най-важното според мен е ПРИЛОЖЕНИЕ 3. *Описание на упражненията от специализираната методика за физическа подготовка на работещи с възжен достъп.* Тук откривам същината на предложената иновативна методика, където с описание и подходящ снимков материал са представени 27 упражнения за въздействие.

Авторефератът на докторант Тодор Тодоров е подготвен в съответствие с наложените се в научната практика изисквания. Представя реферативно всички компоненти на дисертационния труд и отразява същината на разработката. Представената ми за рецензиране документация доказва, че няма нарушения в процедурата на защитата. Не са установени недопустими граници на плагиатство. Имам забележка относно посочената библиография и цитирането и в труда. Повечето източници са цитирани правилно, но има такива, които не открих в текста (интернет сайтове), а източникът (Желязков Цв., Д. Дашева, 2017) е цитиран многократно (20, 21, 22 стр.) в текста, но липсва в библиографията. Смятам, че тези грешки са от формален характер и не повлияват значимо върху качествата на дисертационния труд.

ОКОНЧАТЕЛНО СТАНОВИЩЕ НА РЕЦЕНЗЕНТА

В заключение, независимо от направените критични бележки и посочените слабости считам, че предложената дисертация за придобиване на ОНС „доктор” в професионално направление 7.6. спорт, отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България. Дисертационният труд съдържа научни и научноприложни резултати, които представляват оригинален иновационен и потвърдителен принос в науката. Освен това дисертационният труд показва, че кандидатът притежава достатъчно задълбочени знания по специалността и способности за самостоятелни научни изследвания. По тези съображения ще гласувам за присъждане на докторант Тодор Минков Тодоров на ОНС „доктор”.

16.ноември, 2022 г.

Рецензент:

/ проф. Валентин Гърков /